

ЕЛЕКТИВНІ КУРСИ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ДОПРОФІЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ

Становлення та розвиток в Україні ринкової економіки детермінували необхідність розробки і впровадження системи економічної підготовки населення. Власне проблема економічної підготовки не є принципово новою для вітчизняної психолого-педагогічної науки. Значну кількість досліджень за відповідною тематикою було здійснено починаючи з 60-х років. Зрозуміло, що проблеми економічної освіти й економічного виховання вивчалися і раніше (К. Ушинський, С. Шацький, П. Блонський, А. Макаренко тощо), проте як окремий напрямок педагогічних досліджень економічна підготовка визначилася саме в цей період. Слід зазначити, що спочатку даний напрямок охоплював економічну підготовку не лише школярів, але й усього працюючого населення. У 70-ті – 80-ті роки з'явилася низка партійних та урядових постанов щодо поліпшення економічного виховання трудящих мас. Зокрема у 1983 р. було поставлено завдання протягом п'яти років здійснити тотальну підготовку та перепідготовку всього працюючого населення країни. Проте формальність, декларативність і, головне, відсутність реальної можливості впливати на господарювання в умовах надцентралізованої планової економіки зумовили низьку ефективність компаній за «економічний всеобуч».

Антидіалектичний підхід до розуміння суті економіки, законів її розвитку певною мірою гальмував розвиток економічної освіти учнів, спрямовував їх не на глибинне розуміння основ економіки, а на ейфорійне почуттєве «формування» рис ощадливості, бережливості, господарності тощо. Незважаючи на системні недоліки, притаманні тодішньому трактуванню економічної освіти і виховання народних мас, цей період відіграв певну роль у розвитку теорії та практики економічної підготовки населення, передусім школярів і учнівської молоді. Виникла низка наукових досліджень з питань організації економічної освіти та виховання. Для вищої і середньої школи були підготовлені посібники, визначені структура, зміст, система, форми та методи економічної освіти і виховання тощо.

Складовою частиною економічної освіти в Україні є допрофільна підготовка учнів середньої ланки з метою їх подальшого вибору економічного профілю навчання в старшій школі.

Основна ідея допрофільної підготовки – створення освітнього простору, який сприяє самовизначенню учнів середнього ланцюга школи через організацію курсів за вибором, інформаційну роботу та профільну орієнтацію.

Головні завдання допрофільної підготовки:

- розвиток широкого спектру пізнавальних і професійних інтересів, освітніх компетенцій, які забезпечують успішність у майбутній професійній діяльності;
- виявлення інтересів, нахилів і здібностей учнів; формування практичного досвіду в різних сферах пізнавальної та професійної діяльності, орієнтованого на вибір профілю навчання в старшій школі;
- надання психолого-педагогічної допомоги у придбанні учнями уявлення про життєві, соціальні цінності, в тому числі, пов'язані із професійним становленням.

Існують певні особливості основних компонентів допрофільної підготовки: елективних курсів (предметних та орієнтаційних), інформаційної роботи та профільної орієнтації, а також різні організаційні моделі допрофільної підготовки (на базі окремої школи або на базі муніципальної освітньої мережі) [3, с. 40-41].

Однією із форм реалізації допрофільної підготовки учнів основної школи є введення курсів за вибором (елективних курсів).

Курси за вибором – це навчальні курси, які входять до складу профілю навчання. Їх основні функції:

- профорієнтація;
- поглиблення і розширення змісту профільних предметів;
- забезпечення профільної прикладної і початкової професійної спеціалізації

навчання.

Курси за вибором створюються за рахунок варіативного (шкільного та регіонального) компонента змісту освіти. Кількість курсів, що пропонується, має бути надлишковою, а тому сам учень вибирає обов'язкові [1].

Вимоги до організації вивчення курсів:

- достатня їх кількість для визначення напряму профільного навчання;
- поступове введення за рахунок годин варіативного освітнього компонента;
- поділ класу на групи, однорідні за підготовленістю та інтересами учнів.

Під час розробки та організації курсів за вибором потрібно з початку мати на увазі наступне:

Набір курсів, які пропонуються повинен мати варіативний характер, їх повинно бути у достатній кількості, щоб в учня була можливість реального вибору. Набір курсів за вибором у школі бажано розпочати в кінці сьомого класу, на основі відповідного анкетування учнів, співбесід з ними тощо.

Учневі потрібно змінювати наповнення індивідуального навчального плану курсами за вибором як мінімум два рази за навчальний рік, а для цього потрібно створити такі умови в організації навчального процесу, які б це дозволяли.

Зміст курсів допрофільної підготовки має включати інформацію, яка розширює дані з економіки, матеріали з ознайомлення учнів зі способами діяльності, необхідними для успішного засвоєння програми економічного профілю.

З метою формування інтересу та позитивної мотивації до економічного профілю зміст курсів допрофільної підготовки повинен включати оригінальний матеріал, який виходить за рамки шкільної програми.

При всьому різноманітті курсів за вибором їх можна умовно розділити на дві групи: предметно – орієнтовані (пробні) та міжпредметні (орієнтовані).

Програми курсів за вибором включають поглиблене вивчення окремих тем базових загальноосвітніх програм, а також їх розширення, тобто вивчення декількох тем, які виходять за їх рамки. Аналогом таких курсів можуть бути традиційні факультативи, які доповнюють базову програму, не порушуючи її цілісності. Програми факультативів можуть бути модифіковані, доповнені елементами підготовки до екзаменів за вибором.

Оскільки курси даного типу не є ознайомленими, оптимальна подовженість одного курсу може бути пів семестру або семестр. Це дозволяє учневі за рік засвоїти мінімум 2-4 курси з економіки. Наприклад, «Сімейна економіка», «Світ грошей», «Моя економіка», «Початки економіки», «Економіка. Основи економіки».

Так, засвоюючи зміст пробних курсів, учні роблять перші кроки до вибору економічного профілю навчання. Пробні курси за вибором можуть бути розроблені вчителем як на змістовному матеріалі економічної науки, так і на між предметному рівні. Головне, щоб вони були «профільовані», тобто працювали на конкретний (в даному випадку – економічний) профіль освіти. Саме в цьому і полягає основна складність.

Програми міжпредметних (орієнтаційних) курсів пропонують вихід за рамки традиційних навчальних предметів. Вони, як правило, непередметні і розв'язують задачі профільної та професійної орієнтації, знайомлять учнів із комплексними проблемами і задачами, які потребують синтезу знань з низки предметів, та засобами їх розробки в різних професійних сферах.

Курси даного типу запропоновані для ознайомлення, короткострокові та часто змінювані. Оптимальна подовженість одного курсу – півсеместру.

Основні задачі даних курсів:

- створення бази для орієнтації учнів у світі сучасних професій;
- ознайомлення учнів на практиці зі специфікою типічних видів діяльності, які відповідають найбільш розповсюдженим професіям;
- підтримка мотивації учня для подальшої спеціалізації та вибору економічного профілю навчання.

Значно допомогти в організації таких курсів може батьківський актив, свою роль також може зіграти взаємозв'язок із регіональними, соціальними, економічними структурами та підприємствами.

Існують різні варіанти організації мережевих курсів за вибором.

Курси, які організовані стаціонарно на базі будь-якого освітнього закладу та відкриті для відвідування учнями різних шкіл даної освітньої мережі.

Курси проводить спеціально створений педагогічний колектив, який працює в різних освітніх закладах даного міста.

Успішно розвивається ще один вид мережевих орієнтуючих курсів – це дистанційне навчання, яке організоване на основі Інтернет-комунікацій. Освітнє підприємство, яке володіє достатніми можливостями, організує та проводить на своїй базі в режимі on-line елективні курси з економічних дисциплін. Всі бажаючі учні незалежно від місця проживання можуть бути включеними у цей процес. Такі віртуальні курси за вибором проводяться в цікавій, активній формі, у рамках виконання будь-якого навчального проекту.

Курси за вибором мають свої особливості. Найважливіші з них:

- варіативність;
- короткостроковість;
- нестандартність.

Варіативність курсів за вибором означає наступне – в рамках допрофільної підготовки учень дев'ятого класу, який орієнтований на економічний профіль, пробує свої сили в засвоєнні різних курсів, яких повинно бути багато. Велика кількість курсів, які відрізняються змістовним наповненням, формою організації та технологією проведення – це і є однією із важливих педагогічних умов ефективної допрофільної підготовки.

Так, варіативність змісту курсів за вибором у межах економічного профілю навчання може досягатися за допомогою використання різних підходів у відборі змісту.

Другий аспект варіативності курсів за вибором полягає в тому, що сама сутність і задачі курсів за вибором відзначають необхідність використання сучасних освітніх технологій останнього покоління.

Високоєфективним може бути використання ігрових технологій. Гра, ігрові технології – важливий засіб розвитку дітей, проби їх сил, активного накопичування досвіду та адаптації до зовнішнього середовища. В іграх можуть моделюватися різні суспільні феномени. Велика педагогічна цінність ігрових технологій у системі допрофільної підготовки полягає в тому, що в процесі ігрової діяльності учні середньої ланки знайомляться та практикують різні види діяльності («Я – підприємець», «Я – клієнт банку»).

Третій аспект варіативності курсів за вибором – організаційний – обумовлений двома першими: змістовним і технологічним. Організаційна варіативність курсів за вибором – одна із важливих умов ефективної організації всієї системи допрофільної підготовки. У документах з допрофільної підготовки зазначено, що учні самостійно, виходячи із своїх профільних інтересів і нахилів, обирають той чи інший курс, для того, щоб перевірити себе та свої можливості. Іншими словами, школярі, а не вчителі обирають, які курси мають проходити, а які – ні.

На нашу думку, зважаючи на сучасний стан, перспективними курсами за вибором можуть бути дистанційні види навчання економіки та Інтернет-навчання. Учитель, який є організатором даних курсів виконує також і роль менеджера освітнього навчального

процесу, консультанта з питань. Такі курси мають перспективу в тій освітній мережі, яка достатньо комп'ютеризована та підключена до Всесвітньої мережі.

Таким чином елективні курси в системі допрофільної економічної підготовки мають бути різними за змістом, технологіями проведення та формами організації. Тільки тоді вони можуть ефективно вирішувати найважливіші завдання допрофільної підготовки і задовольнити профільно – освітні потреби кожного учня [2, с. 4-16].

Література:

1. Концепція профільного навчання в старшій школі.
2. Гладкая И.В. Диагностические методики предпрофильной подготовке / И.В. Гладкая. – С-П. : Каро, 2006. – С.4-16.
3. Матвієнко В.Г. Погляд на основні проблеми організації допрофільної економічної освіти в старшій школі / В.Г. Матвієнко // Географія та основи економіки в школі. – 2008. - №4. – С.40-41.

У статті розкривається поняття елективних курсів (курсів за вибором), та їх значення в допрофільній економічній освіті школярів.

Ключові слова: економічна освіта, допрофільна підготовка учнів, елективні курси (курси за вибором).

В статье раскрывается понятие элективных курсов (курсов по выбору) и их значение в допрофильном образовании школьников.

Ключевые слова: экономическое образование, допрофильная подготовка учащихся, элективные курсы (курсы по выбору).

The article discloses the conception of elective courses (optional courses) and their importance in preprofile economic education for students.

Keywords: economic education, preprofile training of students, elective courses (optional courses).